

Tot het bittere eind

Preek over Johannes 13:1

Te lezen: Johannes 19:17-20
Den Haag, 8 april 1977

‘Jezus heeft de zijnen liefgehad tot het einde’. Deze woorden zijn zoveel als het opschrift dat Johannes plaatst boven het lijdensverhaal. In het dertiende hoofdstuk van zijn evangelie begint Johannes te vertellen over het lijden en sterven van Jezus: In hoofdstuk dertien schrijft hij over de voetwassing en het verraad van Judas, dan volgen enkele hoofdstukken met afscheidsgesprekken die Jezus voerde met zijn discipelen. In de hoofdstukken achttien en negentien volgen de gevangenneming, de verloochening door Petrus, de verhoren door Kajafas en Pilatus, en tenslotte de kruisiging. Al deze geschiedenissen staan onder de woorden waarmee het dertiende hoofdstuk opent: ‘Jezus heeft de zijnen liefgehad tot het einde’.

Het lijden en sterven van Jezus roept vragen op. Je kunt je afvragen: Hoe bracht Jezus het op om zijn discipelen de voeten te wassen? Dat was toch slavenwerk! Wanneer voor het paasfeest de discipelen bijeen zijn gekomen om samen de maaltijd te gebruiken, een ieder met vuile voeten vanwege het stof van de weg, staat de discipelkring bol van prestigegevoelens, trots en eigendunk. Niemand wil de minste zijn en de anderen volgens Joods gebruik de voeten wassen. Dan neemt Jezus een doek en een bak water en begint zijn leerlingen de voeten te wassen. Waarom deed Jezus dat? Een zedenmeester zal antwoorden: Dat deed Hij om zijn leerlingen een voorbeeld te geven!’ Iemand die bij het instituut ‘succes’ een cursus persoonlijkheidsvorming heeft gevolgd, zal zeggen: Dat kan Jezus doen omdat Hij erboven stond! Hij stond boven de trots van zijn discipelen. De geschiedenis van de voetwassing draagt als opschrift: ‘Jezus heeft de zijnen liefgehad tot het einde’. Jezus heeft hen lief, tot in hun prestigegevoelens, tot in hun trots, tot in hun eigendunk. Jezus staat niet superieur boven die trots. Hij gaat erin! Hij gaat die trots binnen, hij gaat die zoveel kapot makende gevoelens van prestige binnen, om daarin zijn discipelen lief te hebben. Om hen daarin vast te houden. Om hen daaruit te bevrijden. Bent u misschien een verkrampd mens, omdat u altijd het gevoel hebt dat u zich moet bewijzen, omdat u altijd bezig bent uw eer hoog te houden, omdat u altijd gelijk moet hebben, omdat u nooit de minste kunt zijn? Jezus heeft u liefgehad tot het einde. Jezus heeft u liefgehad tot in die prestige en eergevoelens die u tot zo’n krampachtig levend mens hebben gemaakt. Hij ziet u als een gevangene in die prestige gevoelens. Hij stapt die gevangenis binnen om u eruit te bevrijden. Misschien wordt u in een bepaalde relatie geobsedeerd door de vraag: moet ik dan de minste zijn? Hij heeft u lief in de eergevoelens die u heeft en die het leven met anderen verkrampen. Hij heeft u daarin lief. Hij doet uit liefde voor u wat u zelf niet kunt: Hij is vrijwillig de minste geworden! Hij heeft zich oneindig veel verder voor u gebogen dan u zich voor iemand anders moet buigen. U vraagt zich verontwaardigd af of u de minste moet zijn? Jezus is al lang de minste geworden! Hij heeft zich voor u gebogen tot in het stof om u de voeten te wassen. Opdat u zonder kramp zich voor dat familielid zou kunnen buigen om hem een hand te geven.

Jezus heeft de zijnen liefgehad tot het einde. Hij had hen lief tot in hun prestigegevoelens. Hij had hen nog veel verder lief: Hij had hen lief tot in het verraad van Judas, tot in de verloochening van Petrus.

Je kunt je afvragen: Hoe hield Jezus het vol met zijn discipelen toen Judas Hem verraadde? Waarom is Jezus tijdens die maaltijd niet woedend van tafel opgestaan, toen Hem duidelijk was dat één van zijn volgelingen Hem in handen van de vijand speelde? Waarom liep Hij niet kwaad weg? Het antwoord wordt gegeven in de openingswoorden van de lijdensgeschiedenis: 'Jezus heeft de zijnen liefgehad tot het einde.' Hij heeft hen liefgehad tot in hun verraad! Wanneer in de tafelgesprekken het komende verraad aan de orde wordt gesteld, staat Jezus niet verontwaardigd op om weg te lopen, stuurt Jezus Judas niet boos van tafel. Jezus bewaart de gemeenschap met de verrader. Hij neemt een stuk brood, doopt het in de bitter kruidenwijn, neemt het, en reikt het Judas aan. Jezus bewaart de gemeenschap met de verrader! Hij houdt hem vast tot in zijn verraad! In ieder van ons schuilt een stuk verraad. Judas is niet de gevallen uitzondering, de outcast, die wij, brave Hendriken met de vinger kunnen nawijzen. Judas was één van de twaalven. Ook als verrader wordt hij 'één van de twaalven' genoemd! Judas was één van de mensen rondom Jezus. Judas is één van ons. In het verraad van Judas openbaart zich het verraad wat diep wegschuilt in het hart van een ieder van ons. Op de bodem van ons hart ligt de opstand tegen Christus, misschien toegedekt onder tien jaar christelijke opvoeding, of onder een stapel zangbundels van Johannes de Heer. Ik heb er altijd moeite mee wanneer we zo graag en zo probleemloos en zo heerlijk van 'het dierbaar bloed' zingen. Dan denk ik: Weten jullie wel van de opstand, diep in je hart, tegen de Heiland die Zijn bloed gaf? Ons eigen vlees en bloed moet niets hebben van het, 'dierbaar bloed' van Jezus waarvan wij vaak zo vanzelfsprekend en uit volle borst zingen. De weg van het kruis, van de machteloze offerdood staat ons tegen. De Duitse filosoof Nietzsche was tenminste eerlijk toen hij zijn oermenselijke weerszin tegen het lijden en sterven van Jezus uitsprak. 'Slavenmoraal' noemde hij verachtelijk het geloof in de gekruisigde Jezus. In ieder van ons schuilt het verraad dat Judas pleegde. Dat u en ik desondanks hier zitten, en zingen, en bidden, en brood en wijn mogen nemen, komt omdat Jezus u en mij heeft liefgehad tot in het verraad dat in ons schuilt. In onze oermenselijke opstand tegen Hem en afkeer van Hem heeft Hij ons vastgehouden, ons beschermd. Hij heeft ons liefgehad tot in ons verraad.

'Jezus heeft de zijnen liefgehad tot het einde ...' Deze woorden staan als opschrift boven de lijdensgeschiedenissen uit het Johannesevangelie. Ze staan ook boven de geschiedenis waarin Petrus Jezus verloochent, in Johannes achttien vers twaalf en verder. Driemaal over zei Petrus over Jezus: 'Ik ken die mens niet'. In die momenten bleef Jezus Petrus liefhebben. Hij draaide Petrus niet de rug toe. De evangelist Lucas schrijft over het moment van Petrus' verloochening: 'De Heer keerde zich om en zag Petrus aan'. Jezus keerde zich om en zag Petrus aan. Jezus keerde zich om, om Petrus aan te kijken met een blik waarin te lezen stond: 'Maar Ik ken jou wel! En ik wil je blijven kennen ook!'

In het Johannesevangelie leren we dat de opgestane Heer Petrus opzoekt aan het meer van Tiberias, en Petrus dan driemaal vraagt: 'Heb je mij lief?' Tegenover iedere keer dat Petrus had gezegd: 'Ik ken die mens niet' geeft Jezus Petrus nu de kans om te zeggen: 'U weet dat ik u liefheb'. Driemaal over klinkt het in de lijdensnacht: 'Ik ken Hem niet'. Driemaal over klinkt het later, aan het meer van Tiberias: 'U weet dat ik U liefheb'. Dat kan Petrus alleen zeggen omdat Jezus Petrus was blijven liefhebben toen deze Hem verloochende! Jezus heeft de zijnen liefgehad tot het einde. Hij heeft de Hem verloochenende Petrus liefgehad tot het einde. Tot in het bittere einde van Petrus' woorden: 'Ik ken die mens niet'. Jezus heeft Petrus willen kennen tot in Petrus' weigering Jezus te kennen. Jezus heeft ons liefgehad tot het einde. Dit einde heeft uiteraard betrekking op het einde van Jezus' leven, aan het kruis. Het verwijst naar Zijn dood.

Tegelijkertijd slaat dit einde op de uiterste grens van ons zondig mensenhart. In liefde gaat Hij met ons tot het uiterste. Tot het uiterste van zijn eigen leven. En tot het uiterste van onze opstand, ons verzet, onze wrevel, onze onwil, als het gaat om het leven zoals God dat heeft bedoeld. Bij de voetwassing heeft Hij ons liefgehad tot het bittere einde van onze hoogmoed, prestigegevoelens en weigering ons voor een ander te bukken om hem te dienen. Aan het laatste avondmaal heeft Hij Judas liefgehad tot in de donkerste uithoek, zijn hart, waar het verraad lag. Hij heeft Judas liefgehad tot het uiterste van diens ergernis aan Jezus en Zijn weg. Hij heeft Petrus liefgehad tot in het bittere einde van Petrus' angst om voor Jezus te kiezen. Zo heeft Hij u en mij liefgehad tot aan het einde van onze schuld, zonde opstand, boze gedachten over God en mensen, om het kruis, heeft Hij dit einde uit liefde voor ons genomen als zijn eigen einde.

Amen.